לְעָנִין צִירוּף טוּמְאָה בַּפֶּסַח, שֶׁהַדִּבּוּר תְּלוּי בְּשִׁיעוּר הַבְּצָק. וְאוּלָם בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, אִיכָּא פְּלוּגְתָּא – יֵשׁ חִילּוּק בֵּין מְקַפִּיד עָלָיו לְשִׁאֵינוֹ מְקַפִּיד, וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּסֵיפָא, שֶׁאִם מְקַפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ, וְאִם אֵינוֹ מְקַפִּיד אֶלָּא רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ הֲרֵי הוּא כְּעֲרִיבָה. וּמְפָרֶשֶׁת הַגְּמָרָא: הֵיכִי דָּמֵי – בְּמִדְּבּוֹר, כְּגוֹן דְּאִיכָּא – שִׁישׁ חִתִּיכָה פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה שֶׁל אוֹכְלִין, וְנִגְּעוּ אוֹכְלִין אֵלּוּ בָּהֶאי בָּצֵק – בְּבָצֵק זֶה שֶׁבְּעֲרִיבָה שִׁישׁ בּוֹ כְּזַיִת, וּבִיחֵד יֵשׁ בָּהֶם כְּבֵיצָה, וְנָגְעָה בָּהֶם טוּמְאָה וְנִטְמְאוּ, וְאַחַר כָּךְ נָגַע בְּהֶן מַאֲכָל טָהוֹר, כָּךְ הוּא הַדִּין, בַּפֶּסַח, דְּאִיסּוּרוֹ חָשׁוּב – שֶׁאִיסּוּר חָמֵץ בְּפֶסַח מַחְשִׁיב אֶת הַכְּזַיִת בְּצָק שֶׁבַּעֲרִיבָה שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לִבְעֹרוֹ וְלֹא יִתְבַּטֵּל לָעֲרִיבָה, מִצְטָרֵף אוֹתוֹ בְּצָק שֶׁבַּעֲרִיבָה לְאוֹכְלִין פְּחוֹת מִכְּבִיצָה לְהַשְׁלִים לְשִׁיעוּר כְּבֵיצָה וּמְטַמְּאִים הֵם מַאֲכָל טָהוֹר שֶׁנּוֹגֵעַ בָּהֶם, וְאֲפִילּוּ שֶׁאֵינוֹ מְקַפִּיד עָלָיו וּמְבַטְּלוֹ שָׁם, אֲבָל בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁאֵין אִיסּוּר עַל הַכְּזַיִת שֶׁעוֹשֶׂהוּ חָשׁוּב לְעִנְיַן טוּמְאָה, דְּבַקְּפִידָא תַּלְיָא מִילְּתָא – שֶׁתְּלוּי אֵז דִּין צִירוּפוֹ לְעִנְיַן טוּמְאָה בְּהַקְפְּדָתוֹ, הַדִּין הוּא שֶׁאִם מְקַפִּיד עָלָיו וְאֵינוֹ רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ בַּעֲרִיבָה, אֵינוֹ בָּטֵל לָעֲרִיבָה וּמִצְטָרֵף לְשִׁיעוּר כְּבֵיצָה לְטֻמְאָה אֲחֵרִים, שֶׁהוֹאִיל וְסוֹפוֹ לְיִטְּלוֹ מִשָּׁם נֶחְשָׁב מַאֲכָל, אֲבָל אִם רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ בַּעֲרִיבָה וְאֵינוֹ מִצְטָרֵף לְשִׁיעוּר כְּבֵיצָה.

דּוּחֲה הַגְּמָרָא: מַתְקִיף לָהּ – הַקְשָׁה רָבָא עַל דִּבְרֵי אֲבִיי, מִי קָתָנֵי מִצְטָרֵף – וְכִי שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה 'אִם מְקַפִּיד עָלָיו מִצְטָרֵף', וְהָא חוֹצֵץ קָתָנֵי – וְהֲרֵי בַּמִּשְׁנָה שָׁנִינוּ 'אִם מְקַפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ', מִשְׁמַע שֶׁהַמִּשְׁנָה אֵינָהּ מְדַבֶּרֶת לְעִנְיַן צִירוּף.

רָבָא מְבָאֵר אֶת הַמִּשְׁנָה בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת: אֶלָּא אָמַר רָבָא, מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה 'וְכֵן לְעִנְיַן הַטּוּמְאָה' הַכַּוָּנָה וְכֵן לְהַעֲלוֹת טָהֳרָה לָעֲרִיבָה שִׁישׁ בְּסִדְרִיקִיָּה כְּזַיִת בָּצֵק. וּמְפָרֶשֶׁת הַגְּמָרָא: הֵיכִי דָּמֵי – בְּמִדְּבּוֹר, כְּגוֹן דְּאִיטַּמֵּי הַהּ עֲרִיבָה – שֶׁנִּטְמְאָה עֲרִיבָה זוֹ, וּכְעֵי לְאַטְבּוּלֵי – וְרוֹצֶה לְהַטְבִּילָהּ בִּכְדֵי לְטַהֲרָהּ. כָּךְ הוּא הַדִּין, בַּפֶּסַח דְּאִיסּוּרוֹ שֶׁל הַכְּזַיִת שֶׁבַּעֲרִיבָה עוֹשֵׂהוּ חָשׁוּב שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל לָעֲרִיבָה, חוֹצֵץ הַבָּצֵק בְּפָנֵי הַמַּיִם וְלֹא סָלְקָא לָהּ – וְאֵין מוֹעִילָה לָעֲרִיבָה הַטְּבִילָה לְטָהֳרָה, אֲבָל בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁמּוּתָּר לְהַשְׁהוֹתוֹ שָׁם, בְּקַפְּדָא תַּלְיָא מִילְּתָא – דִּין הַטְּבִילָה תָּלוּי בְּהַקְפְּדָתוֹ עַל קִיּוּם הַבָּצֵק וְאֵין חִילּוּק בְּשִׁיעוּר הַבָּצֵק, אִי מַקְפִּיד עָלָיו לְיִטְּלוֹ מִשָּׁם, אַף אִם אֵין בּוֹ כְּזַיִת חוֹצֵץ וְלֹא הוֹעִילָה טְבִילָתוֹ, וְאִם רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ בַּעֲרִיבָה, הֲרֵי הוּא כְּעֲרִיבָה וְאֵינוֹ חוֹצֵץ בְּטְבִילָה.

דּוּחֲה הַגְּמָרָא: מַתְקִיף לָהּ – הַקְשָׁה רַב פָּפָּא עַל דִּבְרֵי רָבָא, מִי קָתָנֵי – וְכִי שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָתֵנוּ 'וְכֵן לְעִנְיַן טָהֳרָה' שֶׁנּוֹכַל לְפָרֵשׁ שֶׁהַכַּוָּנָה לְעִנְיַן טְבִילָה, הָא 'וְכֵן לְעִנְיַן טוּמְאָה' קָתָנֵי.

רַב פָּפָּא מְבָאֵר אֶת הַמִּשְׁנָה בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת: אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, 'וְכֵן לְעִנְיַן הַטּוּמְאָה', הַכַּוָּנָה וְכֵן לְעִנְיַן לְהַוְרִיד טוּמְאָה לָעֲרִיבָה עַל יְדֵי כְּזַיִת בָּצֵק זֶה שֶׁבִּסְדְרִיקִיָּה. וּמְפָרֶשֶׁת הַגְּמָרָא: הֵיכִי דָּמֵי, כְּגוֹן דְּנָגַע שֶׁרֶץ בָּהֶאי כְּזַיִת בָּצֵק הַדָּבוּק בָּעֲרִיבָה, כָּךְ הוּא הַדִּין, בַּפֶּסַח דְּאִיסּוּרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ כְּזַיִת לְהַשְׁהוֹתוֹ בָּעֲרִיבָה עוֹשֵׂהוּ חָשׁוּב שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל לָעֲרִיבָה, הַבָּצֵק חוֹצֵץ בֵּין הָעֲרִיבָה לַשֶּׁרֶץ וְלֹא נָחֲתָה [–יִרְדָה] לָהּ טוּמְאָה לָעֲרִיבָה, וַאֲפִילּוּ אִם אֵינוֹ מְקַפִּיד עָלָיו אֶלָּא רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ בָּעֲרִיבָה אֵינוֹ נֶחְשָׁב כָּעֲרִיבָה, אֲבָל בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁמּוּתָּר לְהַשְׁהוֹת אֶת הַבָּצֵק שָׁם, דְּבַקְּפִידָא תַּלְיָא – שֶׁאִם בִּיטֵּל הַבָּצֵק לָעֲרִיבָה תְּלוּי בְּהַקְפְּדָתוֹ עָלָיו, הַדִּין הוּא שֶׁאִם מַקְפִּיד עָלָיו לְיִטְּלוֹ מִשָּׁם, חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה, אֲפִילּוּ הַבָּצֵק פְּחוֹת מִכְּזַיִת, כֵּיוָן שֶׁבִּגְלַל הַקְפְּדָתוֹ הַבָּצֵק אֵינוֹ בָּטֵל לָעֲרִיבָה, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ שֶׁנָּגַע בַּבָּצֵק לֹא נָגַע בָּעֲרִיבָה, וְאִם רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ בָּעֲרִיבָה, הֲרֵי הוּא כָּעֲרִיבָה, וְאִם נָגַע בּוֹ שֶׁרֶץ נִטְמֵאת אַף הָעֲרִיבָה עַצְמָהּ כְּאִילּוּ נָגַע הַשֶּׁרֶץ בָּעֲרִיבָה מַמָּשׁ.

משנה

מַשְׁנָתֵנוּ עוֹסֶקֶת בְּדִין בָּצֵק שֶׁאֵין יָדוּעַ אִם הַחֲמִיץ: בָּצֵק הַחֲרֵשׁ – שֶׁאֵין נִיכָּר אִם הַחֲמִיץ, אִם יֵשׁ בָּצֵק אַחֵר בּוֹ – שְׁנֵי לוּשׁ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁהֶחְמִיץ כְּבָר, הֲרֵי בָּצֵק חָרֵשׁ זֶה אָסוּר, שְׁמָן הַסְּתָם גַּם הוּא הֶחְמִיץ.

גמרא

שָׁנִינוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ לְגַבֵּי בָּצֵק הַחָרֵשׁ, שֶׁאִם יֵשׁ בָּצֵק אַחֵר שְׁנֵי לוּשׁ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְכָבָר הֶחְמִיץ הֲרֵי זֶה אָסוּר. הַגְּמָרָא מְבָרֶרֶת מָה דִּין בָּצֵק הַחָרֵשׁ כְּשֶׁאֵין בָּצֵק אַחֵר כְּיוֹצֵא בּוֹ. שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: אִם אֵין שָׁם בָּצֵק אַחֵר כְּיוֹצֵא בּוֹ, מַהוּ – מַה דִּין בָּצֵק הַחָרֵשׁ. מַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אִם מִשְׁנַגְמְרָה הַלִּישָׁה עֲבַר זְמַן כְּדֵי שֶׁיַּלַּח אָדָם מִמְּגַדֵּל נוֹנְיָא לְטַבֶּרְיָא שֶׁהוּא מֶרְחָק מִיל, הֲרֵי הוּא אָסוּר.

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: וְנֵימָא – שֶׁיֹּאמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ שֶׁשִּׁיעוּרוֹ 'מִיל', וּמִדּוּעַ אָמַר שֶׁשִּׁיעוּרוֹ כְּדֵי שֶׁילַּךְ מִמְּגַדֵּל נוֹנְיָא לְטַבֶּרְיָא. מַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: הָא קָא מַשְׁמַע לַן – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הִשְׁמִיעָנוּ בְּזֶה, דְּשִׁיעוּרָא דְּמִיל הוּא בְּשִׁיעוּר הֲלִיכַת אָדָם מִמְּגַדֵּל נוֹנְיָא וְעַד טַבֶּרְיָא.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִימְרָא נוֹסֶפֶת שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, לְעִנְיַן הַלָּשׁ – עִיסּוֹת שֶׁל אֲחֵרִים בְּשֹׁכֶר, שֶׁשָּׂכְרוּ בַּעַל הַבַּיִת לָלוּשׁ עִיסָּתוֹ בְּטָהֳרָה, וְהִיא כְּלֵי בַּעַל הַבַּיִת טְמֵאִים וְאֵין לוֹ מָקוֹם מַיִם לְהַטְבִּילָם אֶלָּא בְּרֵיחוּק מָקוֹם, וְלִתְפִלָּה – וְכֵן מִי שֶׁהִיא מְהַלֶּכֶת בְּדֶרֶךְ וְהִגִּיעַ הַזְּמַן לְהִתְפַּלֵּל וְלַלּוֹן, וְאֵין לוֹ בַּיִת הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּעֲשָׂרָה אֶלָּא בְּרֵיחוּק מָקוֹם, וְלִטְבִילַת יָדַיִם – וְכֵן מִי שֶׁהִיא מְהַלֶּכֶת בְּדֶרֶךְ וְרוֹצֶה לֶאֱכוֹל פַּת וְאֵין לוֹ מַיִם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לְיִטּוֹל יָדָיו אֶלָּא בְּרֵיחוּק מָקוֹם, בְּכָל אֵלּוּ צָרִיךְ לְטָרְחוּ וְלֵילֵךְ עַד אַרְבָּעָה מִילִין בִּכְדֵי לְהַטְבִּיל אֶת כְּלֵי הַלִּישָׁה, אוֹ בִּכְדֵי לֵילֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּעֲשָׂרָה, אוֹ בִּכְדֵי לְבַטֵּל יָדָיו לְאֲכִילָה, אֲבָל יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה מִיל אֵינוֹ חַיָּב לֵילֵךְ.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מִימְרָא זוֹ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אַיְּבוּ אֲמָרָהּ מִשְּׁמוֹ וְלֹא רַבִּי אַבָּהוּ, וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הֵם אָמַר הָהּ לְעִנְיַן שִׁיעוּר אַרְבָּעָה מִיל, שְׁלֹשָׁה מֵהַדְּבָרִים הֵם לְגַבֵּל וְלִתְפִלָּה וּלְנִטִּילַת יָדַיִם, וַחֲדָא מִינַּיְיהוּ – וְאֶחָד מֵהָאַרְבָּעָה [הַנּוֹסֵף עַל אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה], הוּא מִשְּׁכַּר זְמַן עֲפוּד עוֹר רַךְ לְעִנְיַן שִׁיטְמָא כַּבְּשָׂר, שֶׁאִם עָבַר זְמַן זֶה אֵינוֹ מִטְמָא כַּבְּשָׂר, דְּתַנְיָא (חוּלִין קכב.), וְכוּלָּן – כָּל אֵלּוּ הָעוֹרוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים (שָׁם) שֶׁמִּטְמְאִים כַּבְּשָׂרִם מִשּׁוּם שֶׁהֵם רַכִּים וְהַדֶּרֶךְ לְאוֹכְלָם, שָׁעֲיבְּדָן – אִם עִיבְּדָם, אוֹ שֶׁהִילְּךְ בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה – שֶׁהָלְכוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי אָדָם שִׁיעוּר זְמַן עִיבּוּד, הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין, שֶׁעַל יְדֵי כֵּן בָּטֵל מֵהֶם תּוֹרַת בָּשָׂר, חוּץ מֵעוֹר הָאָדָם שֶׁאַף אַחַר שֶׁעִיבְּדוּהוּ טָמֵא. וְשׁאֲלוּ כַּמָּה הוּא שִׁיעוּר כְּדֵי עֲבוֹדָה, וְעַל כָּךְ אָמַר רַבִּי (אִינְיָא) [אַיְיבוּ] אָמַר רַבִּי נַאי, כְּדֵי הִילּוּךְ אַרְבָּעָה מִילִין.

הַגְּמָרָא מְפָרֶשֶׁת עוֹד בְּשִׁיעוּר הֲלִיכָה לְתְפִלָּה וּנְטִילַת יָדַיִם: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לֹא שָׁנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ שֶׁהַמְּהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ וְנִצְרַךְ לְבֵית כְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל אוֹ לְמַיִם לְנִטְילַת יָדַיִם צָרִיךְ לֵילֵךְ עַד אַרְבָּעָה מִיל, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר הֵם לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ הֲלִיכָתוֹ, אֲבָל אִם הֵם נִמְצָאִים לְאַחֲרָיו, אֲפִילּוּ מִיל אֵינוֹ חוֹזֵר.

אָמַר רַב אַחָא, וּמִינָּה – וּמִדִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא שֶׁאָמַר 'אֲפִילּוּ מִיל אֵינוֹ חוֹזֵר' יֵשׁ לְלַמֵּד, שְׁדַּווֹקָא כְּשֶׁבִּית הַכְּנֶסֶת אוֹ הַמַּיִם נִמְצָאִים בְּמֶרְחַק מִיל, אֲז הַדִּין הוּא דְּאֵינוֹ חוֹזֵר לְאַחֲרָיו, הָא – אֲבָל אִם הֵם נִמְצָאִים בְּמֶרְחַק פָּחוֹת מִמִּיל, חוֹזֵר.

משנה

מַשְׁנָתֵנוּ עוֹסֶקֶת בְּדֶרֶךְ הַפְּרָשַׁת חַלָּה מֵעִיסָּה טְמֵאָה הַנַּעֲשֵׂית בְּיוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח: בֵּיצַד מַפְרִישִׁין חַלָּה בְּטוּמְאָה – מֵעִיסָּה שֶׁנִּטְמְאָה, וְנֶאֱפֵית בְּיוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לֹא תִקְרָא לָהּ שֵׁם חַלָּה לְאַחַת מֵהַחִתִּיכוֹת, עַד שֶׁתֵּאָפֶה תְּחִלָּה, וּבְאוֹפֶן זֶה כָּל חִתִּיכָה וְחִתִּיכָה רְאוּיָה לֶאֱכִילָה לְאַחַר שִׁיּוּפְרַשׁ מִמֶּנָּה מְעַט לְחַלָּה, וְלָכֵן מוּתָּר לְאָפוֹתָהּ. בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר, תַּפְרִישׁ חַלָּה וְתַטִּיל אוֹתָהּ בְּצוֹנֵן – בְּמַיִם צוֹנְנִים, שֶׁלֹּא תֶּחְמִיץ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בְּצֵק זֶה שֶׁהִפְרִישׁ לְחַלָּה וְהֶחְמִיץ,

לֹא זֶה הוּא חָמֵץ שֶׁמִּוַּחֲרִין עָלָיו בְּבַל יֵרָאֶה וּבְבַל יִמָּצֵא, שהרי אחר שקרא עליו שם חלה אינו שלו, שהרי נעשה ממון שבט הכהונה, והתורה אמרה (שמות יג ז) 'וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאֹר', כלומר רק שאור השייך לך אין אתה רואה. אֶלָּא מַפְרִישָׁתָהּ וּמַנִּיחָתָהּ עֵרֶב פֶּסַח – מרצאי יום טוב, שאז מותר לשורפה, וְאִם הֶחְמִיצָה, הֶחְמִיצָה, אין חוששים לכך. כלומר,

גמרא

מבואר במשנה שנחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע בחלה של חמץ, לרבי אליעזר עובר עליה משום בל יראה ובל ימצא, ולרבי יהושע אינו עובר. הגמרא מבררת במה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע. שואלת הגמרא: לֵימָא – האם נאמר שרבי אליעזר ורבי יהושע בְּטוֹבַת הֲנָאָה קָמִיפַּלְגִי – נחלקו בזכות שיש לבעל הבית במתנות כהונה שיכול לתתם לאיזה כהן שירצה וליטול שכר על כך, האם נחשבים מחמת זכות זו כממונו של הישראל, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פָּטוּר, טוֹבַת הֲנָאָה נחשבת מָמוֹן, ומפני כן אם החמיצה החלה עובר עליה משום בל יראה ובל ימצא, שהרי יש לו בה זכות ממונית ונחשבת בבעלותו, ולכן יאפה את הככרות קודם שיפריש חלה, שאם יפריש חלה קודם האפיה יהיה אסור לאפותה כיון שאינה ראויה לו לאכילה, ותחמיץ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פָּטוּר, טוֹבַת הֲנָאָה אֵינָהּ נחשבת מָמוֹן, ואם החמיצה החלה אינו עובר עליה משום בל יראה, ולכן יכול להפרישה ולהניחה עד הערב.

דוחה הגמרא: לֹא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא פָּטְרֵי – בין רבי אליעזר ובין רבי יהושע סוברים שטוֹבַת הֲנָאָה אֵינָהּ מָמוֹן, וְהָכָא בְּ'הוֹאִיל' קָמִיפַּלְגִי – וכאן נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע האם יש להחשיב דבר שבידו לעשותו כאילו כבר נעשה. דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פָּטָר, אָמְרִינַן 'הוֹאִיל וְאִי בָּעֵי אִיתְּשֵׁיל עָלָּהּ' – אומרים שכיון שאילו ירצה ישאל לחכם על הפרשתו, והחכם יעקור את דבריו הראשונים, ותחזור חלה זו להיות טבל של הישראל, על כן מָמוֹנֵיהּ הוּא – נחשבת החלה כממונו, ועובר עליה משום בל יראה ובל ימצא. ולכן לא יקרא עליה שם חלה ויניחנה שתחמיץ, אלא יאפנה ואחר כך יקרא עליה שם חלה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פָּטַר, לֹא אָמְרִינַן הוֹאִיל, ואין החלה נחשבת כממונו לאחר שהפרישה לעבור עליה בבל יראה ובל ימצא, ולכן יכול לקרוא עליה שם חלה קודם שיאפה אותה ולהניחה בלא אפייה אף שתחמיץ.

הגמרא מביאה שנחלקו אמוראים האם אומרים 'הואיל': אִיתְּמַר – נאמר בבית המדרש, הָאוֹפֶה מִיּוֹם טוֹב לַחוֹל, כלומר לאחר שאכל וגמר סעודת יום טוב, שברור לנו שלא יאכל עוד עד הערב שהוא חול, רַב חִסְדָּא אָמַר, לוֹקֶה משום מלאכה האסורה ביום טוב, שלא הותרה מלאכת אוכל נפש אלא לצורך יום טוב עצמו. רַבָּה אָמַר, אֵינוֹ לוֹקֶה.

מבארת הגמרא את המחלוקת: רַב חִסְדָּא אָמַר לוֹקֶה, שכן לֹא אָמְרִינַן הוֹאִיל וּמִיקַּלְעֵי לֵיהּ אוֹרְחִים חֲזִי לֵיהּ – אין אומרים שכיון שאם יזדמנו לביתו אורחים ביום טוב שיצטרכו לפת זו יהיה לו ליתן להם, ואז נמצא שאפה לצורך אוכל נפש ביום טוב שהיא מלאכה המותרת, גם אם לא נזדמנו לו אורחים אינו לוקה, אלא כיון שבשעת האפייה לא היו אורחים הרי זו אפייה שלא לצורך היום ולוקה עליה. רַבָּה אָמַר אֵינוֹ לוֹקֶה, שכן אָמְרִינַן 'הוֹאִיל ואם יזדמנו אורחים לביתו שצריכים לפתו ימצא שאפה לצורך אוכל נפש ביום טוב', ולכך גם אם לא נזדמנו לו אורחים אינו לוקה, שנחשב כעושה מלאכה לצורך יום טוב.

רבה מקשה על רב חסדא: אָמַר לֵיהּ רַבָּה לְרַב חִסְדָּא, לשיטתי שאומרים 'הואיל' מובן שמותר לאפות מיום טוב לשבת שלמחרתו, כיון שהמאכל כולו ראוי אף ליום טוב אילו יבואו אורחים, אלא לְדִידְךָ דְּאָמַרְתְּ לֹא אָמְרִינַן 'הוֹאִיל' – לדבריך שאתה אומר שאין אומרים סברת 'הואיל', והאופה מיום טוב לחול לוקה, קשה הֵיאָךְ אוֹפִין מִיּוֹם טוֹב לַשַּׁבָּת, והרי היא מלאכה שלא לצורך יום טוב. מתרץ רב חסדא: אָמַר לֵיהּ רב חסדא לרבה, הטעם שמותר לאפות ביום טוב לצורך השבת שלמחרתו, הוא מִשּׁוּם שבערב יום טוב מניחים עֵירוּבֵי תַּבְשִׁילִין.

רבה תמה על תשובת רב חסדא: וְכִי מִשּׁוּם עֵירוּבֵי תַּבְשִׁילִין שהוא תקנת חכמים שָׁרִינַן [–אנו מתירים] אֵיסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא של בישול ואפייה ביום טוב שלא לצורך היום. רב חסדא מבאר את תירוצו: אָמַר לֵיהּ רב חסדא לרבה, מַדְּאוֹרַיְיתָא צוֹרְכֵי שַׁבָּת נַעֲשִׂין בְּיוֹם טוֹב, כיון ששניהם נקראים שבת והם קדושה אחת, וכשם שמותר לעשות ביום טוב צורך אוכל נפש של אותו יום, כך מותר לעשות צרכי שבת שלאחריה ביום טוב, וְרַבָּנָן הוּא דְּגָזְרוּ בֵּיהּ – ורבנן הם שגזרו שלא לבשל מיום טוב לשבת בלא עירוב תבשילין, גְּזֵירָה שָׁמָא יֹאמְרוּ – יטעו לומר, אוֹפִין [–מותר לאפות] מִיּוֹם טוֹב אַף לַחוֹל כשם שמותר לצורך השבת שאחריו, ויעברו על איסור תורה, וְכָיוָן דְּאַצְרְכוּהָ רַבָּנָן – וכיון שהצריכו חכמים את המבשל מיום טוב לשבת להניח עֵירוּבֵי תַּבְשִׁילִין, אִית לֵיהּ הֵיכֵּירָא – יש לו היכר, שלא התירה התורה ביום טוב אלא צרכי שבת ולא צרכי חול, ולא יבוא לטעות בכך.

הגמרא מביאה קושיא על דעת רב חסדא: אֵיתֵיבֵיהּ הקשה רבה לרב חסדא, שנינו במשנה (ביצה כה.), בְּהֵמָה הַמְסוּכֶּנֶת – החולה ונוטה למות, ורוצה לשוחטה ביום טוב קודם שתמות ותתנבל שלא יפסיד את בשרה, ואינו צריך לאכלה ביום טוב, שכבר אכל סעודתו, לֹא יִשְׁחֹט אותה ביום טוב אֶלָּא אם נותר זמן כְּדֵי שֶׁיָּכוֹל להפשיט ולחתוך ולצלות וְלֶאֱכוֹל חֵימָּנָּה לכל הפחות כַּזַּיִת צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם. ומשמע שדי בכך שיָכוֹל לֶאֱכוֹל ממנה מבעוד יום, אַף עַל גַּב דְּלֹא בָּעֵי לְמֵיכַל – שאינו רוצה לאכול [כיון שכבר אכל]. וּבְשַׁלָּמָא לְדִידִי דְּאָמְרִי 'הוֹאִיל' – המשנה מובנת לדעתי שאומרים 'הואיל', שהוֹאִיל וְאִי בָּעֵי לְמֵיכַל מָצֵי אָכִיל – שכיון שאם ירצה לאכול מן הבהמה יוכל לאכול, מִשּׁוּם הָכִי יִשְׁחוֹט אף על פי שאינו רוצה לאכול, אֶלָּא לְדִידְךָ דְּאָמְרַתְּ לֹא אָמְרִינַן הוֹאִיל – לשיטתך רב חסדא שאתה אומר שאין אומרים 'הואיל', אַמַּאי יִשְׁחוֹט – מדוע התירו לו לשחוט, והרי היא שחיטה שלא לצורך יום טוב.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב חסדא לרבה, לכך התירו לו לשחוט בהמה מסוכנת ביום טוב, מִשּׁוּם הֶפְסֵד מָמוֹנוֹ. מקשה רבה על תירוץ רב חסדא: וְכִי מִשּׁוּם הֶפְסֵד מָמוֹנוֹ שָׁרִינַן [–מתירים] אִיסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא.

רב חסדא מבאר את תירוצו: אָמַר לֵיהּ רב חסדא לרבה, אִין – אכן ההיתר משום הפסד ממונו, שהלא בעל הבהמה יודע שאינו רשאי לשחוט בהמה שלא לצורך אכילה ביום טוב, ולכן אף שכבר אכל, מִשּׁוּם הֶפְסֵד מָמוֹנוֹ נָמַר בְּלִבּוֹ להכריח עצמו ולעבור על דעתו וְלֶאֱכוֹל מן הבהמה המסוכנת כַּזַּיִת בשר, והוא כמי שצריך לכזית בשר לאכלו ביום טוב. וְכִיוָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת בָּשָׂר מבהמה בְּלֹא שְׁחִיטָה של כולה, מותר לשחטה ביום טוב.

רבה מקשה על דברי רב חסדא לעיל, שמותר לעשות מלאכה ביום טוב לצורך אכילה בשבת: אֵיתֵיבֵיהּ – הקשה רבה לרב חסדא, שנינו במשנה (מנחות ק), לֶחֶם הַפָּנִים שנערך על השולחן בשבת ונאכל לשבת הבאה,